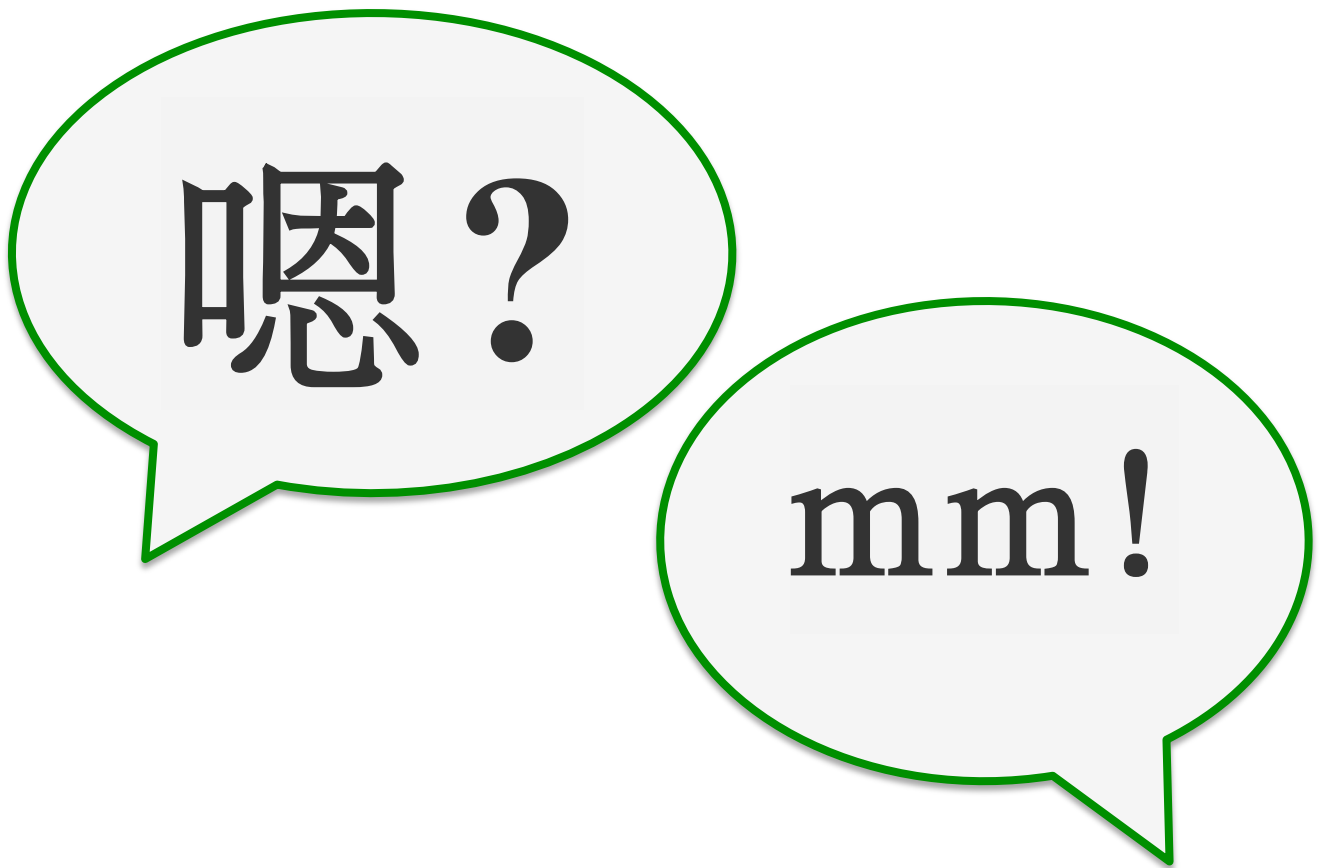

Projekt Forskerspirer 2015

Universelle prosodiske mønstre i *mm*

Nora S. E. Dalum

Gribskov Gymnasium
Humaniora (HUM)

Indholdsfortegnelse

INDLEDNING	3
PROBLEMFOMULERING	3
AFGRÆNSNING	3
TEORI	4
RELATEREDE FORSKNINGSRESULTATER	4
METODE.....	5
<i>Konversationsanalyse</i>	5
<i>Prosodianalyse</i>	6
<i>Musiske intervaller</i>	6
UDFØRSEL	7
PILOTPROJEKT	7
<i>Fremgangsmåde</i>	7
<i>mm som bekræftelsesmarkør</i>	8
<i>Musiske intervaller i mm som ja-svar</i>	10
<i>Resultater</i>	12
BUDGET OG UDFØRSELSFASER.....	13
PERSPEKTIVER OG OPSUMMERING.....	14
TAK TIL.....	15
LITTERATUR.....	16
BILAG	18
BILAG 1.....	18
BILAG 2.....	20
<i>mm som fortsættelsesaccept</i>	20
BILAG 3.....	22
<i>mm som nydelsesmarkør</i>	22
BILAG 4.....	24
<i>Musiske intervaller i mm som ja-svar</i>	24

Indledning

Biolog Mark Pagel kalder sprog ”the most powerful, dangerous and subversive trait that natural selection has ever devised” (2011, 0:12). Men ikke blot begrebet sprog er et resultat af evolutionære processer (Dingemanse, 2013, p. 8). Små lydpartikler, der i daglig tale sjældent anerkendes som ord, synes at optræde med samme interaktive funktioner på sprog over hele verden (Dingemanse et al., p.8). Udtrykket *mm* er et af disse.

Min interesse for ordet opstod i foråret 2015, hvor jeg var på ferie i Kina. Her talte jeg med en kinesisk studerende, og snakken faldt på udtalen af *mm* og dets mange betydninger, som vi var enige om. Det undrede mig, da hendes kinesiske modersmål er et tonesprog¹, som slet ikke ligner dansk. At kunne bruge intonation, dvs. sætningsmelodi til at kommunikere på tværs af sprog synes overmåde relevant og aktuelt i en moderne verden, der, som Pagel (2011, 15:15) udtrykker det, ”is communicating with itself and with each other more than it has at any time in its past”. Dette projekt er derfor et bidrag til sprogtypologisk grundforskning, som bl.a. kan bruges til forbedring af fremmedsprogsundervisning. Måske vil det også give indblik i, hvor stor en betydning kulturelle og geografiske forhold har for sprogs udvikling.

Problemformulering

Denne synopsis beskriver et forskningsprojekt, der har til formål at besvare spørgsmålet:

Eksisterer der i autentiske samtaler sammenhænge mellem den interaktive funktion af ordet *mm* og dets prosodiske mønster, som er universelle?

Afgrænsning

For at undersøge, om sådanne sammenhænge gælder på alle verdens sprog, er det nødvendigt først at opnå grundig forståelse af dem på ét sprog. Pilotprojektet og den første del af forskningsprojektet fokuserer derfor på *mm* brugt i dansksprogede samtaler. De prosodiske egenskaber er desuden begrænset til intonation, længde og lydstyrke, da det er disse faktorer, tidligere forskning har vist, spiller en rolle.

¹ Sprog, som bruger frekvenshøjde på lige fod med vokal- og konsonantlyde til at give ord betydning.

Teori

Relaterede forskningsresultater

mm defineres i dette projekt som et ord, bl.a. fordi børn først lærer at forstå betydningen af det omkring 1-2-årsalderen (Filipi, 2007, p. 14). Der er ingen publicerede tidsskriftartikler om ordet *mm* på dansk, men det kan slås op på websitet *Ordbog over Dansk Talesprog* [ODT] (Hansen, 2015). ODT opremser fire funktioner af ordet: informationskvittering, bekræftelse på ja/nej-spørgsmål, afslutter og tøven. Argumentationen bag ordbogsopslagets påstande er enkelte eksempler. Her behandles prosodiens betydning ikke, og jeg har i mit datasæt fundet flere funktioner end de nævnte. Den eksisterende viden om *mm* på dansk er altså utilstrækkelig.

Undersøgelser af små partikler brugt i engelsksprogede samtaler er langt mere omfattende. Rod Gardner har f.eks. lavet en grundig undersøgelse baseret på primært australsk engelske kilder, hvor han bl.a. viser sammenhængen mellem *mm* og de to begreber ”acknowledgement token” (bekræftelsesmarkør) og ”continuer” (fortsættelsesaccept) (2001, pp. 99-131). Gardner viser, at *mm* kan fungere som begge dele afhængigt af dets prosodi og placering. Derudover viser han seks andre funktioner af ordet: ”lapse-terminator” (pauseafslutter), ”degustatory *mm*” (nydelsesmarkør), ”repair initiator” (reparaturindledning), ”hesitation marker” (tøven), ”answering *mm*” (ja- eller nej-svar) og ”assessment” (vurderingsudtryk). For hvert af disse beskriver Gardner den prototypiske intonationskontur, som han bestemmer udelukkende med auditiv analyse. Han viser, at *mm* i mange tilfælde imiterer prosodiske egenskaber fra andre småord, blandt andre *oh*, *mm hm* og *yeah*.

Om prosodi på dansk finder Nissen (2012), at selv andetsprogsnybegyndere og deltagere med dansk som modersmål følger de samme systemer for intonation i gentagelser brugt i reparaturrekvenser². Afhandlingen besvarer ikke, hvorvidt fænomenet er en sproglig kompetence, andetsprogstaleren tidligt tilegner sig, eller om det er en universel norm (Nissen, 2012, p. 277). Dette er til gengæld fokus for en undersøgelse af Max Planck Institutet [MPI] (Dingemanse et al., 2013), som finder, at et ord, der ligner ”huh” med spørgsmålsintonation, bruges reparaturindledende på et udvalg af verdens sprog. Studiet indikerer, at ”huh?” er et universelt ord. Dingemanse et al. (2013, pp. 7-8) argumenterer for, at det skyldes konvergent evolution, dvs. at ”huh?” er særligt velegnet som reparaturindleder. Han foreslår endvidere, at samme universalitet kan gælde andre småord:

In our corpora, we have noted other items that are strongly similar in form and function across unrelated languages: continuers like *mm/m hm*, hesitation markers like *uh/um*, and change of

² Reparatur – forklaring mangler.

state tokens like oh/ah (...) The approach followed in this study can be systematically extended to the larger set of discourse regulatory expressions and beyond, to explore further effects of conversational ecologies on language structure (Dingemanse mfl., 2013, p. 8)

Mit projekt er et bidrag til denne diskussion om konvergent evolution i sprog ift. interaktive funktioner. Det er dog også muligt, at prosodien er et udtryk for følelser eller stemninger i samtalen, hvilket Fitzgerald og Leudar (2010) finder i en undersøgelse af *mm* og lignende udtryk i terapeutiske samtaler. Her viser lydstyrken sig at være afgørende, når fortsættelsesaccepter tilpasser sig patientens følelser. (Fitzgerald, 2010, p. 3192).

Metode

Projektet beskæftiger sig med lingvistisk typologi og bygger på to metoder: Konversationsanalyse [CA] til at analysere funktionen af ordene, og intonations- og lydstyrkeanalyse fra prosodiforskningen til at karakterisere de prosodiske mønstre i ordene. I dette afsnit beskrives de to metoder kort.

Konversationsanalyse

Konversationsanalysen ofte forkortet CA [Conversation Analysis] er grundlagt af sociolog Harvey Sacks. Med inspiration fra Steensig (2015) gives her en kort beskrivelse af seks konversationsanalytiske principper, som vurderes relevante for dette projekt.

1) *Optagelser og transskriptioner*: I CA observeres video- eller lydoptagelser af autentiske samtaler. Samtaleinteraktionen omfatter udveksling af sproglige ytringer og evt. fysiske handlinger. Ved at nedskrive samtalen medtages flere detaljer. I dette projekt benyttes en forsimplet udgave af de konventioner, der bruges på websitet *Samtalegrammatik* (2015) (jf. bilag 1).

2) *Taleture*: En samtale er opbygget af taleture³. For at en samtale kan undgå overlap o.lign., kræves, at samtaledelegerne forstår og anvender normer for turkonstruktion og turtildeling (Sacks mfl., 1974).

3) *Sekvenser*: Ture, der forholder sig til hinanden, kaldes sekvenser. I udgangspunktet forholder en tur sig altid til den foregående (Sacks, 1987)

³ En tur er fra én person begynder at sige noget, til vedkommende stopper igen.

4) *Fremvisning af forståelse*: En samtaledeeltager fremviser i sin ytring en forståelse af dét, der er sagt i den forrige ytring. Analytikeren må hele tiden sammenholde sin egen fortolkning med deltagerens fortolkning.

5) *Præference*: En samtaledeeltager har præference⁴ for at følge normerne. Når en deltager gør noget andet end det præfererede, lægges der mærke til det.

6) *Akkumulation*: De ovenstående normer er i første omgang fundet vha. CA, men udgør nu grundlag for metoden. Det viser, hvordan hver undersøgelse bygger videre på den viden, tidligere undersøgelser har fundet.

Prosodianalyse

Prosodianalysen kigger på intonation, længde og lydstyrke. Der benyttes auditiv analyse⁵, som suppleres af analyser lavet i computerprogrammet *Praat*⁶. Gardner (2001, p. 190) argumenterer for, at udelukkende auditiv analyse må være tilstrækkelig, fordi hvad analytikeren opfanger, må svare til det, samtaledeeltagerne opfanger. *Praat* har imidlertid en fordel ift. formidling, da programmet visualiserer intonationskonturerne og beskriver tonehøjde og densitet i Hz og dB. Først og fremmest er det dog et værktøj til at visualisere en subjektiv analyse, som afhænger af analytikerens høresans. Programmet var i mange tilfælde under pilotprojektet ikke i stand til at skelne støj fra menneskelig tale, og det var nødvendigt at rette i dets analyser på baggrund af, hvad jeg selv kunne høre.

Musiske intervaller

En del af prosodianalysen går i dette projekt ud på at undersøge, hvorvidt der er sammenhæng mellem intonationen i partiklen *mm* og de toneintervaller, der almindeligvis benyttes i vestlig musik. Jeg har i min litteratursøgning ikke fundet tidligere undersøgelser, som beskæftiger sig med sammenhængen mellem musiske intervaller og småord. Metoden til denne del af prosodianalysen er altså ny. Den er udviklet under pilotprojektets arbejde i *Praat* og beskrives herunder.

⁴ Må ikke forveksles med ordet brugt i dagligdags tale.

⁵ Baseret på, hvad den menneskelige analytiker kan høre.

⁶ Kan hentes gratis på internettet: <http://www.fon.hum.uva.nl/praat/>.

Ved auditiv analyse inddeles *mm*'et i to eller flere dele afhængigt af tonehøjde.⁷ Den gennemsnitlige frekvenshøjde af hver del bestemmes. Herefter bestemmes *mm*'ets interval, dvs. den brøkdelt, frekvensen for den højeste del af lyden udgør af den laveste. Herefter undersøges det, om intervallet er en tilnærmelse til et af de musiske intervaller (jf. tabel 1).

Interval	Prim	Lille sekund	Stor sekund	Lille tert	Stor tert	Kvart	Tritonus	Kvint	Lille sext	Stor sext	Lille septim	Stor septim	Oktav
Forhold	1:1	16:15	9:8	6:5	5:4	4:3	45:32	3:2	8:5	5:3	9:5	15:8	1:2

Tabel 1: Skema over rene intervaller brugt i almindelig vestlig musik (Gann, 2013)

Udførsel

Pilotprojekt

Jeg har udført en single case-analyse af fire forskellige funktioner af *mm*: fortsættelsesaccept, bekræftelsesmarkør, nydelsesmarkør og ja-svar (Gardner, 2001). De to første er blandt de hyppigste i observationssættet, og nydelsesmarkøren er det *mm*, der adskiller sig mest fra de andre. Til sidst ses på *mm* som ja-svar med musiske intervaller i fokus. Den musiske del af analysen er af praktiske hensyn afgrænset til to *mm*'er fungerende som ja-svar, men bør i den større undersøgelse udføres med alle datasættets *mm*-partikler. Jeg har hentet data fra det offentligt tilgængelige website *Samtalebank* (2015). Fra denne database har jeg benyttet transskriptioner af fem forskellige samtaler og deres tilhørende billede- og lydoptagelser på i alt 1 time og 55 minutter.

Fremgangsmåde

Disse samtaler gennemsøgte jeg for *mm*'er. I alle tilfælde, jeg fandt et *mm*, har jeg undersøgt den kontekst, ordet forekommer i. Herefter har jeg sammenholdt mine observationer med de iagttagelser, der tidligere er gjort omkring *mm* for at fastslå, hvilken funktion ordet har i situationen. Således har jeg kategoriseret de *mm*'er, der forekom i mit datasæt. Herefter har jeg udvalgt mindst ét *mm* velegnet til prosodisk analyse (uden overlap med anden tale eller støj) af hver af de fire typer, jeg valgte at gå i dybden med. Lydoptagelsen af den enkelte partikel lagde jeg ind i *Praat*. Med dette program analyserede jeg intonationen [”pitch”] og lydstyrken [”intensity”]. I den musiske del

⁷ F.eks. vil der ved opadgående intonationsbevægelse typisk høres en “start-“ og “sluttone” hvorimellem den opadgående bevægelse finder sted (jf. figur 4).

af analysen benyttede jeg computerprogrammet *TI-Nspire* til udregning af gennemsnitsfrekvenser og forhold. I det følgende gives et eksempel på analysen. For beskrivelse af de øvrige analyser, jf. bilag 2-4.

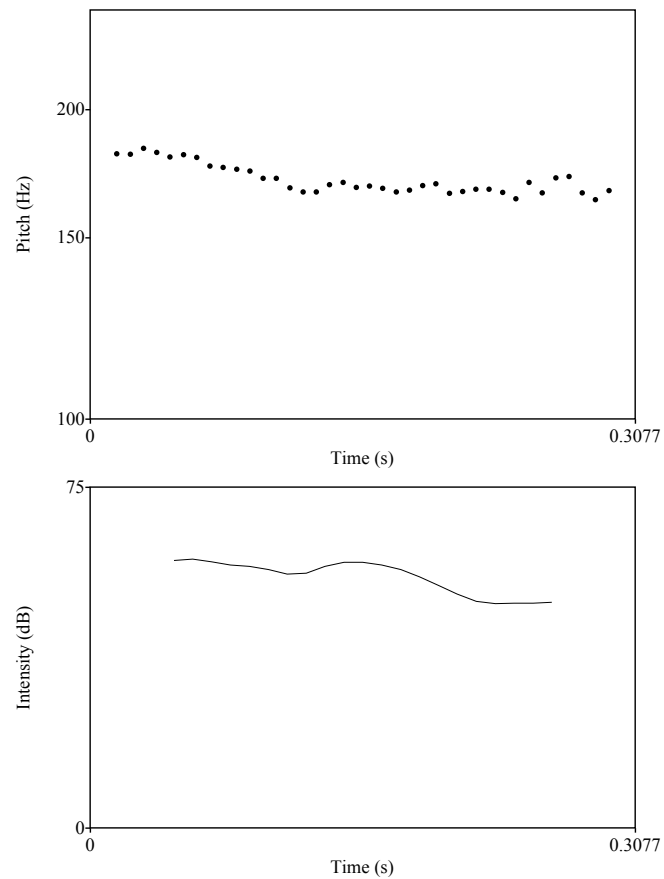
mm som bekræftelsesmarkør

I nedenstående uddrag snakker fire kvinder sammen (anonymiserede navne). DO har lige spurgt ind til, hvem en mand, SUS har nævnt, er. Uddraget begynder midt SUS's forklaring af, hvem manden er.

Eksempel 1 (Sam4/moedregruppen1)

557 *SUS: han bor nede på:: kirke:vejens
558 (0.2)
559 *SUS: det ham der har det f'firma der hedder Bingo l→
560 *DO: l NÅ::::::::::J::H tokay
561 *SUS: han- han ha'r jo han sltår jo for næsten alle
562 *DO: l↑ja ja l
563 *SUS: ga'erne i vores l tombola der
564 *DO: l(okay) l
565 *DO: ja→
566 *DO: → mm
567 *SUS: konebilen er en audi f'firehjustrækker l
568 *DO: lja jeg ved det godt

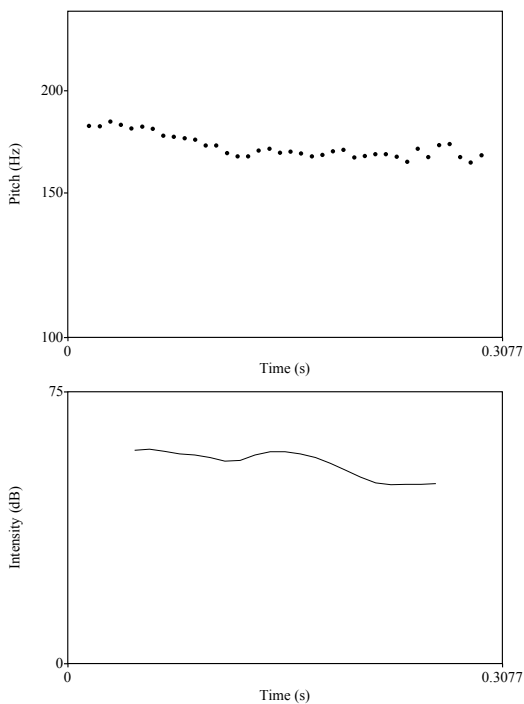
I linje 560 giver DO første gang udtryk for, at hun har forstået, hvem Per er, med sin brug af "okay" og "nåh" (Knudsen, 2015, pp. 41–42; Steensig, 2013, pp. 206–7). SUS fortsætter imidlertid sin udredning, hvorefter DO's ytringer i linje 562, 564 og 565 alle signalerer, at hun har modtaget og forstået informationen. Det efterfølgende *mm* afslutter DO's tur, og samtalen når til et emneskifterrelevant sted. Selvom SUS ved at fortsætte sin forklaring i linje 567 ikke behandler *mm*'et som bekræftelsesmarkør, understreger DO at *mm*'et udtrykte forståelse, da hun siger: "ja, jeg ved det godt" i linje 568. Grafer for intonation og lydstyrke ses nedenfor.

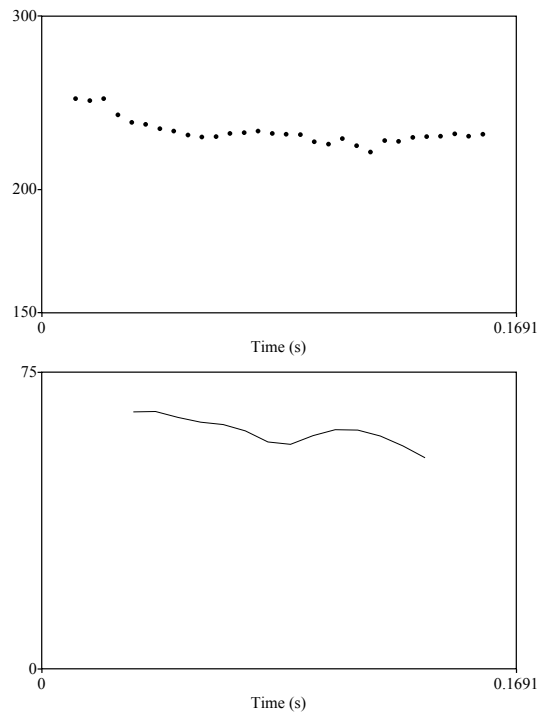
Figur 1

Som det ses her, er frekvenshøjden først nedadgående, hvorefter den flader ud. Intensiteten er højest i starten og i midten, hvilket bevirker, at den faldende bevægelse understreges.

Bekræftelsesmarkøren har desuden ca. samme længde som fortsættelsesaccepten. Et andet *mm* i datasættet, der ligeledes vurderedes til at være en bekræftelsesmarkør, egnede sig også til at blive analyseret i Praat. Det er fra samme samtale men ytret på et andet tidspunkt og af en anden person. Graferne for de to *mm*'er er sat op ved siden af hinanden herunder.

Figur 1

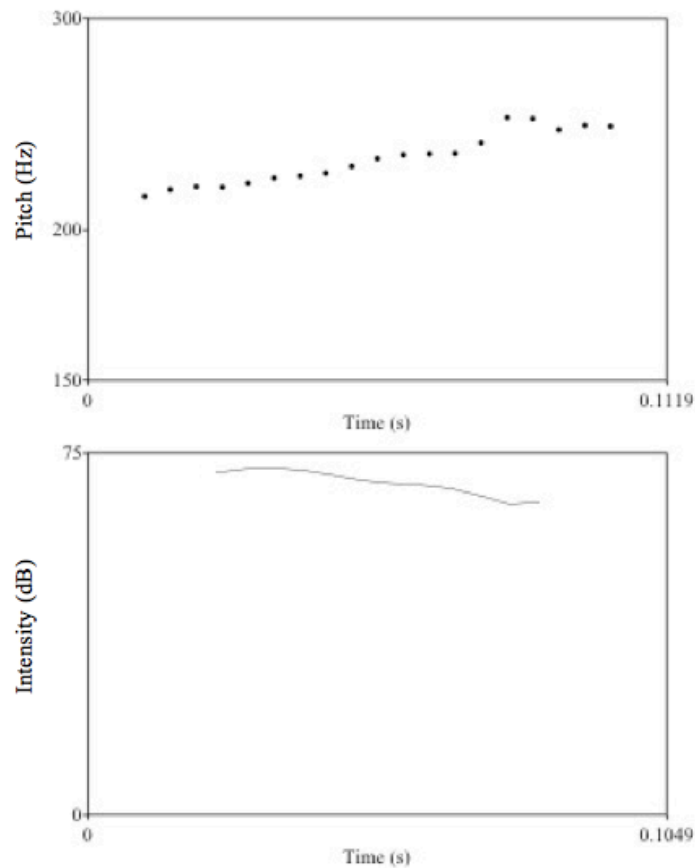

Figur 2

Det ses her, at intonations- og intensitetsbevægelsen i de to lyde ligner hinanden meget, hvorimod frekvenshøjderne ikke overraskende er forskellige (Couper-Kuhlen, 1996, pp. 371-3). Lydstyrkerne kan ikke umiddelbart sammenlignes pga. fejlkilder ved optagelserne (talers placering ift. mikrofonen etc.), hvilket generelt er et problem ved sammenligning af lydstyrker. Tidsmæssigt er *mm*'et til højre ca. halvt så langt som det venstre. At billederne af de to intonationskonturer ligner hinanden i så høj grad, bekræfter foreløbigt hypotesen om, at prosodiske mønstre i *mm* hænger systematisk sammen med funktionen. Det er derudover interessant, at bevægelsen synes uafhængig af udtrykkets længde. Intonationen for disse *mm*'er som bekræftelsesmarkører passer desuden med den beskrivelse, Gardner giver (2001, p. 209).

Musiske intervaller i mm som ja-svar

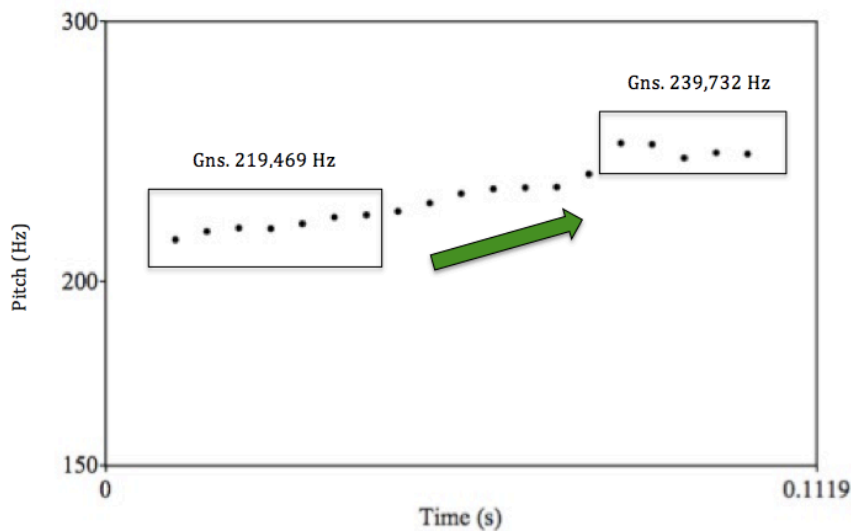
I søgningen efter sammenhæng med musiske intervaller fandt jeg en særligt god tilnærmelse til en opadgående stor tert i et *mm*, der fungerede som ja-svar på et spørgsmål. En graf for *mm*'ets lydstyrke og frekvenshøjde ses herunder.

Figur 3

Som det ses af grafen, er frekvenshøjden opadgående. Dette adskiller sig fra de svar-*mm*'er, der er fundet i engelsksprogede samtaler, som har nedadgående intonation (Gardner, 2001, p. 96).

I et andet *mm* som ja-svar lød intervallet i mine ører som en opadgående kvint, selvom *Praat* ikke understøttede denne opfattelse. Karakteristisk for de to *mm*'er som ja-svar, jeg analyserede, er, at de i begge tilfælde kunne inddeles i tre dele: en flad dyb tone, en opadgående bevægelse og en flad høj tone. Dette illustreres på figur 4, som viser ja-*mm*'et fra figur 3.

Figur 4

Figuren herover illustrerer den auditive analyse, dvs. selvom intonationen ser ud til at være stigende fra begyndelsen af lyden, lyder den første indrammede del af lyden som én tone. Det er dog kritisabelt, at frekvensanalysen i Praat ikke understøtter, hvad jeg som analytiker hører.

Resultater

Analysen indikerer, at følgende syv udsagn gælder for *mm* i dansksprogede samtaler:

- *mm* fungerende som bekræftelsesmarkør har nedadgående intonation. *mm*'et ligner beskrivelsen af det engelsksprogede "acknowledgement token", som Gardner (2001, p. 209) giver.
- Intonationsbevægelsen i *mm* som bekræftelsesmarkør er uafhængig af udtrykkets længde.
- *mm* fungerende som fortsættelsesmarkør har opadgående intonation. *mm*'et ligner en afkortet udgave af beskrivelsen af den engelsksprogede "continuer", som Gardner (2001, p. 210) giver.
- *mm* fungerende som nydelsesmarkør har opadgående-nedadgående intonation. *mm*'et ligner beskrivelsen Gardner (2001, p. 78) giver af det engelsksprogede "degustatory *mm*" i intonation, men ikke i længde.
- *mm* fungerende som ja-svar har opadgående intonation. *mm*'et ligner ikke beskrivelsen af det engelsksprogede "answering *mm*", som Gardner (2001, p. 96) giver.

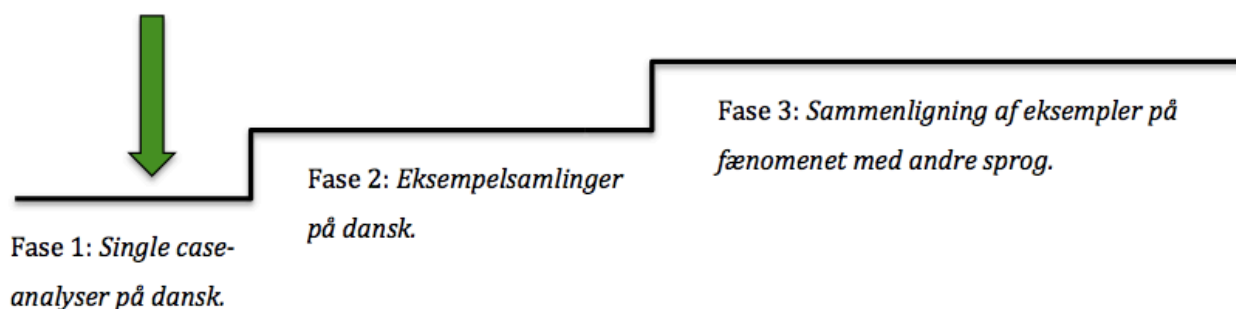
- Når *mm* fungerer som ja-svar ytres i følelsesmæssigt positive omgivelser, er intervalstørrelsen større, end når det ytres i følelsesmæssigt negative omgivelser.
- Intervallet mellem den højeste del af et *mm* fungerende som ja-svar og den dybeste del er et musisk interval, såfremt inddelingen i dele baseres på auditiv analyse.

At analysen indikerer, at der i nogen grad er fællestræk mellem dansk og engelsk er et argument for, at videre studium af spørgsmålet om universalitet er relevant. Fordi resultaterne er baseret på enkelte tilfælde, siger de dog ingeniende noget endegyldigt. Pilotprojektet danner dermed fornuftig basis for videre studier af *mm*.

Budget og udførselsfaser

Forskningsprojektets udførsel består af tre faser. For hver fase gælder beskrivelsen sammenhængen mellem prosodiske mønstre og funktioner af *mm* (såfremt en sammenhæng kan findes) på et mere generelt plan (jf. figur 5). Opdelingen i faser er inspireret af Steensig (2015).

Nuværende placering i forløbet

Figur 5

Pilotprojektet udgør en del af første fase. Arbejdet i anden fase bør, for at undgå fejlkilder, udføres af mere end én person, da prosodianalysen i høj grad afhænger af analytikerens høresans. Målet er, at tredje fase skal udføres i et samarbejde med MPI. Herigennem fås adgang til videooptagelser af autentiske samtaler fra ti forskellige sprog fordelt på fem kontinenter med fundamentalt varierende fonologi, ordstruktur og grammatik (Dingemanse, 2013, p. 2). For at oprette samarbejdet med MPI, medregnes udgifter til et todages ophold i instituttets nærrområde.

Budget:

Studentemedhjælper 80 timer (lønsats 130 kr./t)	10400 kr.
2 par hovedtelefoner	3000 kr.
1 Returbillet til Nijmegen, Holland (estimeret)	1000 kr.
Hotellophold i Nijmegen, Holland, 1 pers. (estimeret)	1000 kr.
Uforudsete udgifter	2000 kr.
I alt	17400 kr.

Perspektiver og opsummering

Videre forskning bør fortsat kigge efter sammenhæng mellem musiske intervaller og intonation, da pilotprojektet svagt antyder, at sådanne eksisterer. Der lægges desuden op til at kigge på prosodiens rolle mht. at udtrykke følelser frem for udelukkende den interaktive funktion.

Vigtigst af alt har pilotprojektet vist, hvordan man kan opnå forståelse for sammenhænge mellem den interaktive funktion af ordet *mm* og dets prosodiske mønster på dansk. Pilotprojektets foreløbige resultater tyder på, at der eksisterer sådanne sammenhænge på dansk, mens tidligere forskning har fundet lignende sammenhænge på engelsk. Hvis fremtidig forskning benytter sig af metoden beskrevet i dette projekt, vil nye undersøgelser af *mm* i højere grad være sammenlignelige, og det vil blive muligt at udtale sig om, hvorvidt sammenhængene er universelle. Foreløbig tyder projektet på, at nogle interaktive funktioner har samme prosodiske mønster på tværs af sprog, mens andre er forskellige.

Ord: 2486

Tak til

Et kæmpe tak til Jakob Steensig, lektor i lingvistik ved Aarhus Universitets Institut for Kommunikation og Kultur, for opmuntrende vejledning. Tak til Simon Bierring Lange, kandidat i lingvistik og underviser til Sprogdag på Gribskov Gymnasium, for inspiration til at skrive i lingvistik. Tak til cand.mag. Lars Kaaber, lektor ved Gribskov Gymnasium i engelsk og dramatik, for gode råd om formalia.

Litteratur

- Couper-Kuhlen, Elizabeth (1996) 'The prosody of repetition: on quoting and mimicry'. I: Couper-Kuhlen & Selting (red.) *Prosody in conversation* (pp. 366-405).
- Dingemanse, M., Torreira, F. and Enfield, N. J. (2013) 'Is "Huh?" a Universal Word? Conversational Infrastructure and the Convergent Evolution of Linguistic Items.' *PLoS ONE*, 8(11) p. e78273.
- Filipi, A. (2011) 'A TODDLER'S TREATMENT OF MM AND MM HM IN TALK WITH A PARENT.' *Australian Review of Applied Linguistics*, 30(3).
- Fitzgerald, P. and Leudar, I. (2010) 'On active listening in person-centred, solution-focused psychotherapy.' *Journal of Pragmatics*, 42(12) pp. 3188–3198.
- Gann, Kyle (1. september 2014) 'Just Intonation Explained'. Lokaliseret d. 7. oktober 2015: <http://www.kylegann.com/tuning.html>
- Gardner, R. (2001) *When Listeners Talk: Response Tokens and Listener Stance*. John Benjamins Publishing.
- Knudsen, A. D. (2015) 'Skrifter om Samtalegrammatik.' "*O(↑)kay(?)*, *↑Ohkay*" – *En Prosodiafhængig ytringspartikel?*, 2(1) p. 51.
- Pagel, Mark (juli 2011) 'How language transformed humanity' [forelæsning]. Lokaliseret d. 20. august 2015: http://www.ted.com/talks/mark_pagel_how_language_transformed_humanity
- Sacks, H., Schegloff, E. A. and Jefferson, G. (1974) 'A Simplest Systematics for the Organization of Turn-Taking for Conversation.' *Language*, 50(4) pp. 696–735.
- Sacks, H. (1987) 'On the preferences for agreement and contiguity in sequences in conversation'. I: Button & Lee (red.) *Talk and Social Organisation* (pp. 54-69). Clevedon UK: Multilingual Matters.
- SamtaleBank* (2015) [database]. Lokaliseret d. 13. august 2015:

<http://talkbank.org/samtalebank/>

Samtalegrammatik (2015). Lokaliseret d. 14. marts 2015:

<http://www.samtalegrammatik.au.dk/>

Stensig, J. (2013) *The DanTIN project – creating a platform for describing the grammar of Danish talk-in-interaction*.

Stensig, J. (2015) 'Konversationsanalyse'. I: Brinkmann, S., & Tanggaard, L.(red.), *Kvalitative metoder: En grundbog* (2.udg, pp. 321-47). Kbh: Hans Reitzel

Bilag

Bilag 1

Transskriptionskonventioner fra <http://samtalegrammatik.au.dk/udskriftssystem-for-samtaleeksempler/>

:	Kolon	Ikke-fonemisk forlængelse af forudgående lyd
h <u>u</u> n	Understregning	Tryk. Jo mere der er understreget, des stærkere tryk
•hhh	Flyvende punktum	Angiver at efterfølgende lyd udtales på indånding
f [å dem] [ja : ↗]	Firkantede klammer	Angiver begyndelse og afslutning på overlappende tale
↘	Skrå ned-pil el. punktum	Efter ytring, angiver at der er nedadgående intonation tilsidst
→	Ligeud-pil el. komma	Efter ytring, angiver at der er jævn intonation tilsidst
↗	Skrå op-pil	Efter ytring, angiver at der er stigende intonation tilsidst
↑	Op-pil	Angiver at efterfølgende stavelse udtales med særligt høj tone
↓	Ned-pil	Angiver at efterfølgende stavelse udtales med særligt lav tone
—ady—	Topstreg	Omkranser tale med høj tonehøjde
hva	Bundstreg/underscore	Omkranser tale med dybere stemme/lav tonehøjde
(.)	Punktum i parentes	Mikropause: 0.2 sekunder eller mindre
(0.3)	Tal i parentes	Pauser: Angives i sekunder med ét decimal
lilleb-	Bindestreg	Angiver hørlig afsnuptning ("cutoff")
☺	Smiley	Omkranser smilende tale
§	Paragraftegn	Omkranser særligt tydelig udtale
>ord<	Pileparenteser vendt mod talen	Omkranser hurtig tale

<sætte>	Pileparenteser vendt fra talen	Omkranser langsom tale
°	Gradtegn	Omkranser tale med lav lydstyrke
HALLO	Store bogstaver	Angiver at dette udtales med høj lydstyrke
*	Stjerne	Omkranser knirkende udtale
=	Lighedstegn	I slutningen af en linje og begyndelsen af næste, angiver at disse to linjer udtales ud i ét ("latched")
(x x)	Parenteser med x'er	Angiver udtale som ikke kan dechiffreres, eller hvor udskriften er usikker
{ }	Tuborgklammer	Angiver gestik og blikretning

Bilag 2

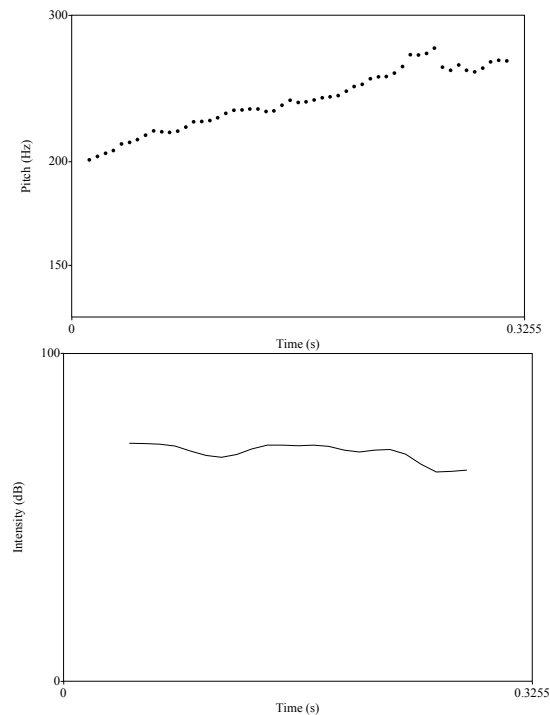
mm som fortsættelsesaccept

I dette uddrag taler de to kvinder AST og LIS (anonymiserede navne) om en varebil, AST engang havde. Det relevante *mm* er markeret med en pil i margen.

Eksempel 2 (Sam2/samfundskrise)

587 (0.6)
588 *AST: å d[ra var] den virkelig ikk- da var den virkelig god→
589 *LIS: [ja:]↗
590 (1.9)
591 *AST: ·hhhh det var: sån noget me:d øh:m:↘
592 (2.6)
593 *AST: ·hhhhh at den havde e:n (0.6) tagbagagebærer→
594 *AST: plus at den havde det der rum→
595 (0.2)
596 *LIS: → mmm↗
597 (.)
598 *AST: fordi der var ikk noget der hed trailer det havde vi i
hvertfald ikk
599 å det var heller ikk almindelig dengang→

Det ses, at AST fortsætter sin beretning efter LIS har ytret et *mm* i linje 596, hvilket tyder på, at hun fortolker LIS's ytring som en fortsættelsesaccept. LIS kan meget vel have fortolket AST's ytring i linje 594 som pragmatisk ufuldendt, for med ordene "det der rum" har AST lagt op til, at noget kan blive uddybet – en beskrivelse af hvilket rum, der er tale om. LIS forbliver efter sit *mm* i modtagerrollen, selvom AST ikke taler videre om rummet i bilen. Hendes tavshed tyder på, at AST har fortolket *mm*'et korrekt, hvilket øjensynligt skyldes, at *mm*'et først og fremmest havde funktion som en fortsættelsesaccept og ikke et direkte spørgsmål omkring rummet i bilen. Nedenstående to grafer viser intonationen og lydstyrken for *mm*'et.

Det ses tydeligt, at frekvenshøjden er opadgående for til sidst at flade en smule ud. Intensiteten er forholdsvis jævn men aftager til sidst, og lyden varer ca. 0,3 s. Det stemmer godt overens med, at partiklen høres som én enkelt lyd med opadgående intonation. *mm* som fortsættelsesaccept på dansk synes altså at ligne den, der findes på australsk engelsk (Gardner, p. 210), men i en afkortet version, da Gardner oftest fandt nedadgående-opadgående intonation. Videre undersøgelse vil vise, om fortsættelsesaccepten også findes i denne variant på dansk.

Bilag 3

mm som nydelsesmarkør

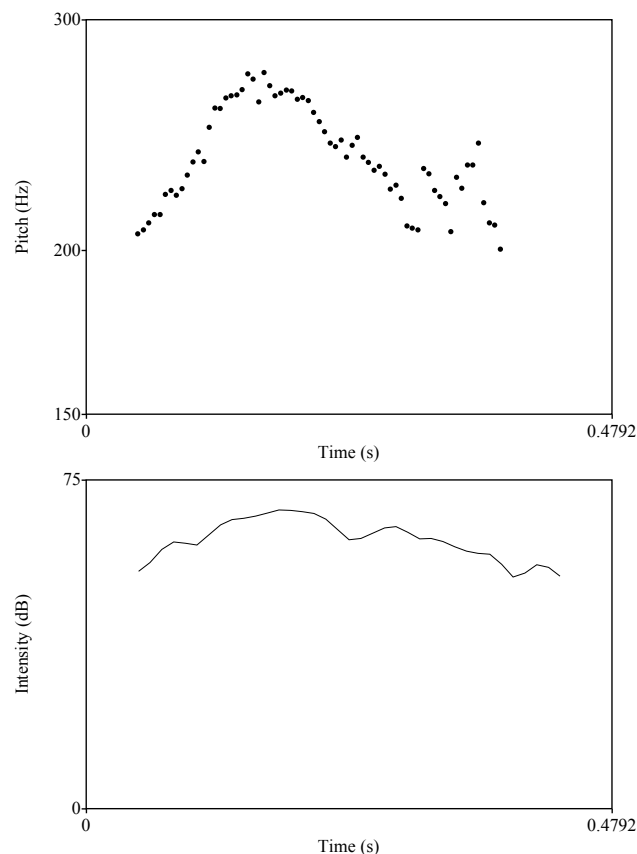
I datasættet var også fem eksempler på *mm* brugt som nydelsesmarkør. Disse forekom alle i den samme samtale og altså kun i én ud af de fem optagelser. Det kan skyldes, at anvendelsen af *mm* som nydelsesmarkør oftest giver mening, når enten samtalsituationen eller -emnet omhandler smag, dufte eller andre sanseindtryk forbundet med fysisk nydelse (Gardner, 2001, p. 78). I eksemplet herunder sidder fire kvinder omkring et bord, mens de spiser bagels og drikker bl.a. kaffe.

Eksempel 3 (Sam4/moedregruppen1)

163 *SUS: ej::h det dufter godt→
164 (0.9)
165 *DO: ja iggå↗
166 *SUS: jo
167 *DO: det hazelnut↘
168 *SUS: → m:::↘
169 *SUS: ej den da xxx
170 (0.2)
171 *TAN: °m::f:°l
172 *DO: lje]g købte både efn hazelnult å en::: french vanilla↘
173 *SUS: l m:::J
174 (0.2)
175 *DO: de var på tilbud
176 *MIA: er- er- de::t kaffen vi snakker om

Efter uddraget, svarer DO ja og tilbyder MIA at smage. SUS giver allerede i linje 163 udtryk for, at hun synes, kaffen dufter godt. Da SUS i linje 168 ytrer et *mm*, som, ifølge reglen om at en tur altid må forholde sig til den forrige tur (Sacks, 1987), må være respons på DO's ytring i linje 167, hvor hun informerer om typen af kaffe. *mm*'et kunne her være en bekræftelsesmarkør, men da samtalen omhandler smags- og duftindtryk eksisterer muligheden for en nydelsesmarkør. SUS har lige modtaget en ny information, men modsat eksempel 2, er det ikke en information, der kræver, at hun udtrykker forståelse. SUS lader i stedet til at vurdere nyheden. Da hun allerede har vurderet duften

positivt, har hun præference for fortsat at give en positiv vurdering, hvilket hun også gør.⁸ *mm*'et giver altså en positiv vurdering af en information omhandlende smag eller duft. Der er således tale om en nydelsesmarkør. En graf over frekvenshøjde og lydstyrke for denne ses herunder.

Figur 1

Det meste af lyden har en tydelig bueform, hvor intonationskonturen først er opadgående, så nedadgående. Den sidste del af grafen ser rodet ud, hvilket kan skyldes fejl, f.eks. at der er tale om baggrundsstøj fremfor tale. Der er – især ved lyde, som fader langsomt ud – en periode, hvor det kan hænde, at Praat medtager noget af baggrundsstøjen i grafen. Flere analyser af andre nydelses-*mm*'er vil klargøre, om det er tilfældet her. Den prosodiske form ligner bortset fra udtrykkets længde den form, Gardner (2001, p. 78) fandt på engelsk. Gardner beskriver nydelses-*mm*'et som værende mærkbart længere end de andre *mm*'er, og i mit eksempel har *mm*'et omtrent samme længde som både fortsættelsesaccepten og den ene af bekræftelsesmarkørerne.

⁸ Fordi andet ikke markeres (Sacks, 1987)

Bilag 4

Musiske intervaller i mm som ja-svar

I søgningen efter sammenhæng med musiske intervaller fandt jeg en særligt god tilnærmelse til en opadgående stor tert i et *mm*, der fungerede som ja-svar på et spørgsmål i følgende samtaleuddrag. I dette uddrag har BE lige fortalt, at hun ikke har fået afleveret sin feature til tiden. Hun har forsøgt at skrive den om nogle kvindelige skraldemænd, men der kom noget i vejen. AN spørger, om BE ikke kan få rykket sin aflevering, men det forklarer BE, at hun ikke kan.

Eksempel 4 (Sam2/Anne og Beate)

83 *AN: så: nu har du bare ikke afleveret noget→
84 (0.3)
85 *BE: jo jo men jeg skal bare aflevere den senere men jeg får ikke
86 feedback på den nu skal jeg bare lave den uden at jeg (0.4)
87 får noget feedback på den↘
88 *BE: jeg skal aflevere den °for at komme til eksamen°↘
89 (0.8)
90 *AN: det er en obligatorisk en→
91 *BE: → host m
92 (0.6)
93 *AN: ej øv
94 (0.3)
95 *AN: nåmen laver du så om de der skralde bøv skraldekvinder

I linje 90 stiller AN et spørgsmål for at afklare, om hendes fortolkning – at BE's aflevering er obligatorisk – er korrekt. Det besvarer BE med et *mm*. I linje 95 spørger AN ind til, hvad BE så vil skrive opgaven om. Indholdet i ytringen viser, at hun tolker BE's svar som bekræftende, dvs. at *mm*'et fungerer som et ja-svar.

I et andet *mm* som ja-svar lød intervallet i mine ører som en opadgående kvint, men tallene, Praat gav, stemte ikke overens med denne opfattelse. Det kan tænkes, at forskellen skyldes, at computerprogrammet lavede fejl i skelnen mellem grundtone og overtoner, da jeg hørte tonen som en oktav højere end programmet angav.⁹ Ændrer man tallene for den af Praat angivne frekvens til

⁹ Første overtone er en oktav. For mere information om overtoner, se Grubbe (2013).

det dobbelte, oktavsiveres tonen (jf. tabel 1), og intervallet mellem den dybest hørbare tone og højest hørbare tone bliver en særdeles god tilnærmelse til en kvint. *mm*'et forekommer i samtaleuddraget herunder:

Eksempel 5 (Sam4/moedregruppen1)

497 *MIA: .hhh ej må jeg godt smage det
498 der→
499 (0.2)
500 *DO: mmm→
501 *DO: mjhahaha
502 *MIA: det ser helt vildt spændende ud

Samtidigt med spørgsmål-svar-sekvensen i linje 497-500 ser man MIA række ud og tage en karton med drikkeligt indhold i videoen. Da DO ikke standser MIA, må hendes *mm* fungere som et ja-svar. Der synes at være en opløftende stemning ved bordet, hvilket ses af DO's latter i linje 501 og MIA's ytring om drikken i kartonen: "det ser helt vildt spændende ud". Dette står i kontrast til eksempel 4, hvor samtaleemnet er negativt, og AN's respons på ja-*mm*'et er et "ej øv" (linje 93). Intervalstørrelsen i *mm*'erne synes altså at afhænge af den følelsesmæssige stemning i samtalen. Da Praat ikke var i stand til at gengive den auditive analyse, har jeg valgt at udelade graferne for lyden af *mm*'et fra eksempel 5.